

SPECIFICUL ANXIETĂȚII LA PREȘCOLARII CU TULBURĂRI DE LIMBAJ THE SPECIFICITY OF ANXIETY IN PRESCHOOL STUDENTS WITH LANGUAGE DISORDERS

Dorina PONOMARI, dr., lector universitar, UPS „I. Creangă”

ORCID: 0000-0002-0795-3889

Rezumat: Tulburările de limbaj la vârsta preșcolară condiționează un șir de particularități copilului în dezvoltare. Limbajul prezintă instrumentul principal al comunicării, interacțiunii cu cei, în cazul tulburărilor de limbaj, rămâne subdezvoltată comunicarea ca formă specifică de activitate, ceea ce nu-i permite copilului să se maturizeze în planul psiho-emoțional. În articol sunt prezentate datele experimentale a studierii specificului anxietății la preșcolarii marcați de tulburări de limbaj.

Abstract: Language disorders in preschool age condition a number of peculiarities of the developing child. Language is the main tool of communication, interaction with those who, in the case of language disorders, communication remains underdeveloped as a specific form of activity, which does not allow the child to mature in the psycho-emotional plane. The article presents the experimental data of studying the specificity of anxiety in preschoolers marked by language disorders.

Notorii cercetători, din domeniul psihologiei și logopediei, au evidențiat rolul limbajului în dezvoltarea armonioasă a copilului la vârsta preșcolară. E cert că preșcolarul marcat de diverse forme de tulburări de limbaj va avea o evoluție specifică, în cadrul studiului realizat am căutat să evidențiem cât mai multe aspecte ale acestei dezvoltări. Astfel, am elaborat *Grila Observarea conduitei verbale a preșcolarului*, scopul acestei tehnici de evaluare este observarea și evaluarea conduitei verbale a preșcolarului [1, 2, 3, 4, 5].

Prin *Conduită verbală*, subînțelegem o întreagă gamă de manifestări psihice ce reflectă limbajul, comunicarea, emoțiile, grupate în trei scale: abilități verbale, manifestări emoționale, activism în comunicare. Tehnica elaborată conține trei scale care cuprind integral aspectele interesate: *abilități verbale; manifestări emoționale; activism în comunicare* și s-a realizat în două etape: *spontană și planificată*. Pentru început (etapa spontană), se creează o situație de comunicare spontană, în camera unde se află copiii intră un adult care timp de 10 min tace, nu interacționează cu copiii, apoi desfășoară activități comune (propune să se prezinte pe sine, să prezinte colegii, să organizeze și să conducă jocuri, să povestească despre sine, familia, ș.a.) (20 min). Mai târziu (etapa planificată), subiecții sunt pregătiți, sunt anunțați că va veni un oaspete și sunt instruiți cum ar trebui să se comporte în acest caz.

Rezultate experimentale la Grila Observarea conduitei verbale în diverse situații de comunicare.

Ipoteză: conduita verbală a preșcolarilor cu TL și cu DT se va deosebi prin nivelul dezvoltării abilităților verbale, prin exprimarea/exteriorizarea manifestărilor emoționale și activismul în comunicare.

Scalele evaluate: *Abilități verbale, Manifestări emoționale, Activism în comunicare.*

Toți preșcolarii cu TL au avut un comportament identic: nu s-au salutat, nu au manifestat interes față de maturul străin. Cei cu DT s-au salutat cu maturul, au anunțat educatoarea că cineva a venit, îl întrebau “pe cine căutați?, ce doriți?”, întrebau colegii “cine a venit?”.

Când maturul a început să interacționeze (să solicite copiilor să se prezinte pe sine, pe copiii din grup, să organizeze un joc, să povestească despre familia sa), copiii au reacționat diferit. Consemnarea detaliată a Conduitei verbale a preșcolarilor cu TL și DT conform scalelor grilei, a încheiat prin Media rezultatelor, ilustrată în figura 1.

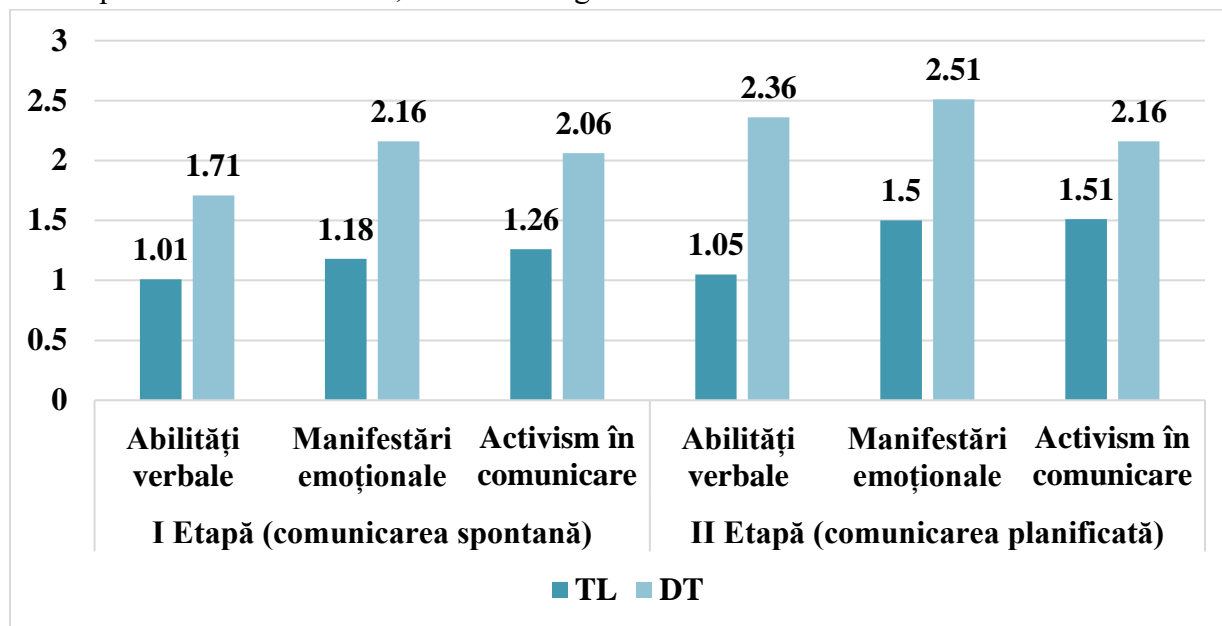

Fig.1 Media rezultatelor la *Conduita verbală* pe scale, etape spontană și planificată, preșcolari.

La scala *Abilități verbale*, etapa spontană, preșcolarii cu TL au acumulat 1,01 p.; preșcolarii cu DT au obținut rezultate mai înalte – 1,71 p.

Preșcolarii cu TL nu folosesc propoziții desfășurate, cu cei din jur nu interacționează. Ei evitau colaborarea, să vorbească, să îndeplinească cerința maturului. La întrebări repetate au răspuns scurt, “da/nu”, numeau colegul, dar nu pe sine, s-au observat ezitări în răspuns, de parcă erau în căutarea cuvintelor potrivite. Preșcolarii cu DT au reacționat cu precauție, însă au fost deschiși spre relaționare și comunicare. Se numeau pe sine, colegii, au descris prietenii, animăluțele îndrăgite, jocurile preferate. Propozițiile alcătuite erau desfășurate, sintactic corect alcătuite. Prelucrarea statistică prin metoda *T-Student* stabilește diferențe statistice semnificative între grupurile de subiecți TL și DT, la scala *Abilități verbale* ($t=25,724$; $p=0,001$).

La scala *Manifestări emoționale*, etapa spontană, preșcolarii cu TL au acumulat 1,18 p., cu DT - 2,16 p. Preșcolarii cu TL nu au reușit să se adapteze situației de comunicare apărută spontan, erau încordați, îngrijorați, neliniștiți, mimica înfricoșată. Preșcolarii cu DT s-au manifestat liniștit, mai încrezuți, mimica relaxată, vioaie cu nuanțe de amabilitate și politețe. Diferența între rezultatele preșcolarilor cu TL și DT este statistic semnificativă ($t=2,660$; $p=0,009$).

La a treia scală *Activism în comunicare*, etapa spontană, rezultatele subiecților sunt la fel polarizate. Subiecții cu TL întrunesc punctaj jos - 1,26 p., copiii cu DT acumulează punctaj mai ridicat - 2,06 p. Testul *T-Student* evidențiază diferență statistic semnificativă între grupurile TL/DT ($t=87,692$; $p=0,001$). Specific preșcolarilor cu TL este lipsa interesului/necesității în comunicare și a dorinței de a comunica, împăcare cu faptul că răspund scurt la întrebări; indiferență și ne dorință de a întreține sau iniția o discuție. Preșcolarii cu DT, inițiază și întrețin discuția, adresează întrebări, solicită ajutor și explicații.

A doua zi, s-a realizat a II-a etapă – planificată a Grilei Observarea conduitei verbale a preșcolarilor. Ei știau că în ospeție va veni un matur. Copiii au manifestat curiozitate “Cine?”, dar

și o stare de angoasă, neliniște “Ce va face?, Ce ne va întreba?”. După cum se vede în fig. 1, media rezultatelor la *Conduita verbală, la toate cele trei scale*, etapa a II-a planificată, la fel este diferită la preșcolarii cu TL și DT.

La scala *Abilități verbale* preșcolarii cu TL au acumulat 1,05 p., față de preșcolarii cu DT, care au acumulat – 2,36 p.; s-au constatat diferențe statistic semnificative ($t=18,872$; $p=0,001$). Deși copiii au fost preîntâmpinați că va veni un oaspete și li s-a propus unele expresii modele pe care le pot folosi, oricum, preșcolarii cu TL au folosit puține cuvinte, propoziții simple. Anticiparea evenimentului nu a produs schimbări evidente.

Anticiparea evenimentului a avut impact bun asupra preșcolarilor cu DT, răspunsurile erau prompte, ceea ce explicăm prin faptul că, montarea psihologică i-a predispus; a avut însemnătate prevenirea copiilor despre ceea ce va urma. De asemenea, s-a activizat vocabularul, inițiau discuții dădeau întrebări; au fost mai degajați, mai relaxați, propuneau jocuri.

La scala *Manifestări emoționale*, preșcolarii cu TL obțin 1,5 p. și preșcolarii cu DT- 2,51p. Prin aplicarea testului *T-Student*, a fost constatată existența diferenței statistice între rezultatele înscrise de preșcolarii cu TL și DT ($t=3,014$; $p=0,003$). Starea emoțională a preșcolarilor cu TL și DT a fost diferită. Preșcolarii cu TL, ca și la etapa spontană, au fost îngrijorați, expresie mimică de uimire, agitație, nu au verbalizat emoțiile, adresările către matur și semenii erau reduse, sărace lipsite de emoționalitate, pe când copii cu DT au manifestat o gamă de emoții (de la neliniște până la înflăcărare, entuziasm, încântare; ..), au vorbit despre propriile emoții sau emoțiile colegilor (eu mă tem ..., eu mă bucur ..., el e supărat, mama va fi fericită), au folosit formule de politețe în adresările către semenii și maturi.

La scala *Activism în comunicare*, vedem o ușoară creștere a rezultatelor, totuși menținându-se o deosebire între grupurile de subiecți. Punctajul atins de subiecții cu TL rămâne a fi jos - 1,51 p. Media rezultatelor preșcolarilor cu DT este în creștere ușoară față de etapa spontană și a atins valoarea de 2,16 p. Vizual este evidentă deosebirea dintre rezultatele copiilor cu DT și cu TL, figura 1. Aplicarea testului statistic a confirmat că între subiecții TL și DT există diferență statistic semnificativă ($t=12,449$, $p=0,001$). Preșcolarii cu TL nu s-au folosit de sugestiile primite, nu au fost activi, nu au prezentat inițiativă și nu au fost receptivi. Preșcolarii cu DT s-au implicat în activitățile propuse, unii au propus jocuri din propria inițiativă.

Considerăm că e nevoie de analizat manifestările emoționale ale preșcolarilor cu TL. Însăși faptul prezenței neliniștii, îngrijorării denotă trăiri interioare puternice, care trebuie urmărite.

Pentru a măsura, verifica și confirma prezența și intensitatea manifestărilor emoționale (neliniște, îngrijorare, anxietate) evidențiate în rezultate la metodele Diagnosticul formei de comunicare, Cercetarea comportamentului personal și Grila Observarea conduitei verbale, preponderent la preșcolarii cu TL, am aplicat testul Anxietatea.

Testul Anxietatea, după R.Temml, M.Dorki, V.Amen, are drept scop determinarea anxietății copilului față de anumite situații cotidiene de comunicare cu alți oameni, acest test face parte din categoria celor proiective, de aplicație – individuală, destinat copiilor cu vârsta 4 – 7 ani, cu dezvoltare tipică și cu deficiențe. Testul conține 14 fișe, diferite pentru fete și băieți, de dimensiuni 8,5X11 cm. Imaginile sunt propuse separat, set pentru fete (imagini cu fete) și set pentru băieți (imagini cu băieți), și li se propune să alege „fața” tristă sau veselă.

Scala de evaluare: se calculează indicele anxietății (IA) copilului, care este direct proporțional cu numărul de alegeri emoțional-negative (“fața” tristă) la numărul total de imagini (14 imagini). Indicele înalt de anxietate indică despre adaptabilitatea insuficientă, atitudinea

proprie, internă a copilului la/față unele situații existențiale de viață. Identificarea nivelului de anxietate la copil reflectă interrelațiile copilului cu semenii și maturii în familie, grădiniță, școală.

Indicele anxietății (IA) se diferențiază pe trei niveluri:

- nivel înalt al anxietății (IA > 50%);
- nivel mediu al anxietății (20% < IA < 50%);
- nivel scăzut al anxietății (0% < IA < 20%).

Rezultate experimentale la *Testul Anxietatea*.

Ipoteza: indicele anxietății va fi diferit la grupurile de subiecți cu TL/DT, totuși mai înalt la cei cu TL. Testul Anxietatea l-am aplicat pentru a confirma sau infirma existența excesivă a emoțiilor de coloratură negativă la copii față de anumite situații cotidiene de comunicare cu alți oameni. Fiind stimulați de emoționalitatea înaltă observabilă, dar și constatată prin metodele aplicate am considerat necesar verificarea prezenței și înțelegerii genezei ei. Testul confirmă prezența anxietății înalte și medii la 86,67 % din subiecții cu TL, contra 61,67% subiecți DT.

În figura 2, se disting nivelurile anxietății celor două grupuri de subiecți.

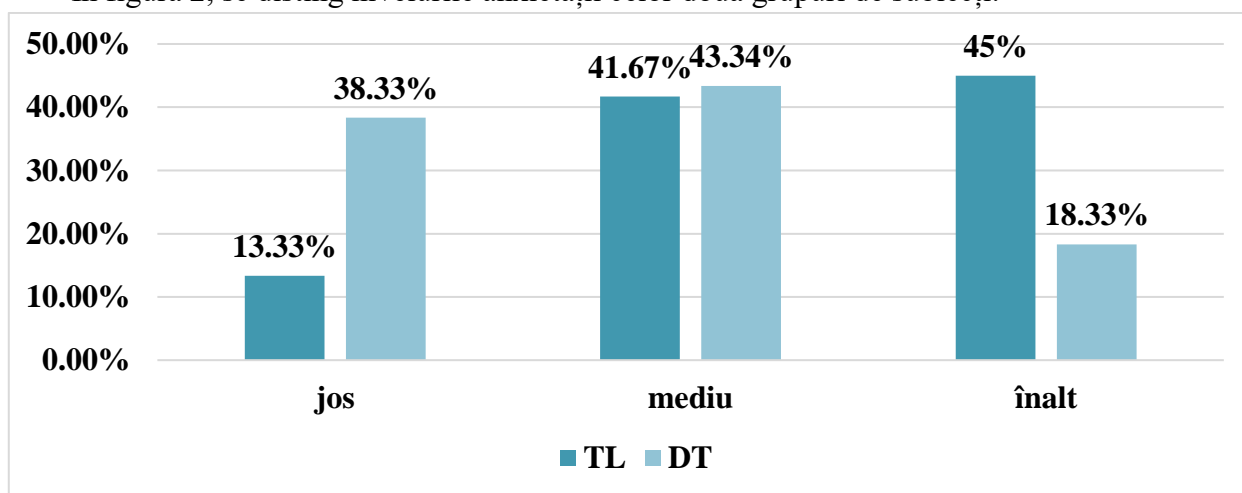

Fig. 2. Repartizarea subiecților TL/DT pe niveluri conform *Indicele Anxietății (%)*.

Considerăm că procentul identificat de subiecți cu indice înalt și mediu de anxietate este alarmant. Fenomenul evidențiat a solicitat atenția noastră și îl vom considera în acțiunile ulterioare (elaborarea programului), totodată credem că anxietatea reprezintă un impediment enorm, greu de depășit și care perturbă orice activitate a copiilor. La metodele Comportamentul personal și la Grila Observarea conduitei verbale la preșcolarii cu TL la fel s-a decelat prezența emoțiilor negative care formează un cerc vicios: TL provoacă trăiri negative; iar emoțiile negative accentuează TL astfel distorsionează comunicarea. Prelucrarea statistică a rezultatelor obținute de preșcolarii cu TL și DT la testul Anxietatea, a determinat diferență statistică semnificativă $t=4,658$, $p=0,01$, între preșcolarii cu TL și cu DT.

Testul Pearson l-am aplicat pentru evidențierea corelațiilor existente între rezultate la *Grila Observarea conduitei verbale* cu rezultatele la testul *Anxietate*. Rezultate obținute demonstrează că *Manifestări emoționale*, etapa I-i și a II-a corelează negativ cu *Anxietatea*, respectiv ($r= -0,401$, $p=0,001$) și ($r= -0,623$, $p=0,001$).

Concluzii:

Există diferențe statistice semnificative între rezultatele subiecților cu TL și DT la scalele Grilei Observarea conduitei verbale. Etapa spontană a revendicat unele dificultăți subiecților, explicate prin momentul „necunoscutului”: abilitățile verbale au fost restrânse în expresii; emoțiile negative au dominat (îngrijorare, încordare, neliniște, agitație, angoasă), iar activismul în

comunicare afectat de lipsa inițiativei și necesității de comunicare și relaționare. Etapa planificată nu a produs mari schimbări în conduita verbală. Evident, rezultatele la fiecare scală sunt joase pentru copiii cu TL totuși, familiarizarea lor cu ceea ce va urma înlesnește puțin, dar pozitiv, psihocomportamentul.

Conduita verbală a copiilor cu DT la fiecare etapă (spontană și planificată) a avut o varietate mai amplă, încărcătură emoțională pronunțată, cu dominarea pozitivismului; activism și interes ridicat în colaborare, comunicare, exprimat prin poziția corporală și organizarea comunicării. Ei au putut să-și regleze emoțiile și să relaționeze echilibrat emoțional.

La preșcolarii cu TL a fost constatată anxietate ridicată (majoritatea subiecților s-au plasat la nivel mediu și ridicat), respectiv ei au obținut un punctaj scăzut la scala Manifestări emoționale, ce înseamnă că ei nu vorbesc despre emoțiile proprii sau a celor din jur, sunt mai rigizi, manifestă îngrijorare, neliniște. Cu cât e mai ridicat indicele anxietății, cu atât se vor manifesta emoțional mai puțin.

Bibliografie:

- Anca M. Logopedie. Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, 2007. 241 p. ISBN 978-973-610-624-8
- Hațegan Bodea C. Logopedia. Terapia tulburărilor de limbaj. Structuri deschise. București: Ed. TREI, 2016. 618 p. ISBN 978-606-719-722-8
- Olărescu V., Ponomari D. Asistența logopedică și psihologică: Principii. Metodologii. Perspective. Chișinău: Elena – V.I. SRL, 2012. 252 p. ISBN 978-9975-106-98-6
- Olărescu V., Ponomari D. Dezvoltarea comunicării la copiii preșcolari cu tulburări de limbaj. Ch: S.n. 2019 (Tipografia Pulsul Pieții), 2019. 171 p. ISBN 978-9975-3342-2-8
- Лалаева Р.И., Шаховская С.Н. Логопатофизиология. Москва: ВЛАДОС, 2011. 464 с. ISBN 978-5-691-01726-1